

4. *Duncan Charles*. The Art of Classical Guitar Playing. – Summy-Birchard, 1980. – 132 p.
5. *Iznaola Ricardo*. Kitharologus. – Mel Bay Publications, Inc., 1997. – 128 p.
6. *Tennant Scott*. Pumping Nylon. – Alfred Publishing, 1995. – 95 p.
7. *The Christopher Parkening Guitar Method* – Volume 1: Guitar Technique. – Hal Leonard Corporation; Revised edition, 1997. – 112 p.
8. *The Christopher Parkening Guitar Method* – Volume 2: Guitar Technique. – Hal Leonard Corporation, 1998. – 136 p.

УДК 378.011.31.7.

Сташук О.А.

СУЧАСНІ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПАРАДИГМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

В статье рассмотрены некоторые проблемы художественно-педагогического образования. Внимание уделяется отдельным дидактическим принципам, которые используются на занятиях по изобразительному искусству. Выделяются субъективированные дидактические принципы, которые больше всего ориентированы на личность ученика.

Ключевые слова: искусство и образование, дидактические принципы, личность ученика.

Образотворче мистецтво – один із найсуттєвіших чинників передачі основних досягнень культури новому поколінню та формування цілісної творчої особистості. Як ніколи, у сучасному суспільстві, перенасиченому комп'ютерно-інформаційними технологіями, все гостріше постає проблема формування творчої особистості, бо творчість у широкому розумінні – це і джерело, і форма, і мета розвитку гармонійної людини. Сьогодні загально прийнятним є твердження про педагогічну керованість процесом розвитку творчих можливостей, оскільки саме педагогічна діяльність вчителя образотворчого мистецтва створює засади естетичного розвитку гармонійної особистості.

Згідно з «Національною доктриною розвитку освіти України XXI століття» має суттєво змінитися парадигма загальної мистецької освіти у нашій незалежній державі. Естетичний розвиток особистості, культури її методологічного мислення, уміння оперативного пошуку і орієнтування у інформативних потоках у контексті власної творчої діяльності, – ось доктринальна основа даного документа. Тобто, не лише набуття певного обсягу знань, умінь та навичок у галузі мистецтва, чим сьогодні «грішати» ще багато учителів-фахівців. Сучасна мистецька освіта має виконувати ще одну функцію – стимулювати та активізувати внутрішнє життя людини, самотність її духовного світу. Разом із тим, вчитель образотворчого мистецтва має бути піднесений до належного йому статусу важливої постаті у цій галузі.

На сьогодні у підготовці майбутніх вчителів образотворчого мистецтва є певні позитивні зрушення, але вони, на жаль, малоефективні. Дається взнаки відсутність цілісної новітньої системи мистецької освіти, освіти національної, спрямованої і «запрограмованої» для використання на теренах України. Спостерігається також і недостатній якісний потенціал підготовлених кадрів на різних рівнях мистецької освіти, яка, до того ж, потерпає від доволі слабкого і невизначеного впровадження різноманітних сучасних технологій навчання у галузі мистецтва. Водночас і навчальні програми, і сама методика викладання образотворчого мистецтва потребують подальшого істотного вдосконалення [3, с.14]. В результаті якість мистецької освіти в цілому лишається проблемною. До такого висновку приходять багато дослідників – митців, педагогів, учених (наприклад, С.Коновець, О.Лайсанова, Л.Любарська, Ю.Синькевич та ін.).

У межах однієї статті неможливо максимально повно зупинитись на детальному розгляді існуючих проблем у мистецько-освітній діяльності, тим більше водночас їх вирішити. Власне, такий аналіз проводиться у критично-аналітичних працях вітчизняних авторів, які, на нашу думку, вичерпно і повно висвітлюють дані проблеми. Така критично-аналітична праця розпочата вже давно, варто назвати лише статтю Ю.Неміша і О.Юрковського «Викладання образотворчого мистецтва: необхідність змін назріла» [4, с. 9-11]. С.Коновець проводить доволі послідовний аналіз методичної підготовки вчителя образотворчого мистецтва [3, с. 17]. Можна назвати й інших дослідників. Мета запропонованої статті – вказати на деякі потенційні джерела вдосконалення мистецько-педагогічної діяльності, які на практиці використовуються вкрай недостатньо. Безперечно, у сучасній системі мистецької освіти об'єктивно існують фактори, що можуть сприяти суттєвому удосконаленню процесу підготовки вчителів образотворчого мистецтва. На нашу думку, один із них полягає у більш

ефективнішому дотриманні і більш результативному використанні окремих дидактичних принципів у навчальному процесі, саме тих, які дозволяють більш цілеспрямовано і зважено враховувати особистісні чинники творчої особистості учня – емоційні, інтелектуальні, власне творчі. Мета даної статті і полягає у тому, щоб означити можливі шляхи виявлення і максимально повного використання у процесі підготовки вчителів образотворчого мистецтва потенційних можливостей, закладених у процесах своєрідної «суб'єктивізації» мистецько-педагогічної діяльності.

Сучасна педагогічна наука вважає важливим і актуальним дотримання основних дидактичних принципів, основоположником яких вважається Ян Амос Коменський (1592-1670). Без їх застосування втрачає смисл вивчення усіх дисциплін, у тому числі й образотворчого мистецтва. Але у сучасній практиці принципи дидактики збагачуються, доповнюються новими фундаментальними ідеями, вдосконалюються за рахунок новітніх педагогічних технологій. Потенційні можливості для більш ефективного використання зберігаються і у практиці викладання образотворчого мистецтва, але при умові їх творчого переосмислення і застосування.

Напевно, не буде помилкою назвати вчителя образотворчого мистецтва у сучасній школі глибоким психологом, своєрідним «знавцем дитячої душі». Без такої якості вчитель дуже скоро може перейти на рівень формальності, шаблонності, він не буде здатний створити справжню творчу атмосферу в учнівському колективі, що особливо важливо на заняттях з образотворчого мистецтва. Адже часто ми забуваємо про те, що малювати, виліплювати, - процес абсолютно творчий, вільний, не прикріплений до загального „єдино правильного” циркуляру чи закону. Здатність учителя відчувати загальний творчий настрій учня, його творчі поривання і спрямовування їх у правильному напрямку є важливою ознакою вчителя образотворчого мистецтва як вчителя-психолога, знавця специфіки роботи з дітьми. У практиці підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва звертається увага здебільшого на дотримання програм, виконання методичних вказівок і інше, а основам створення найбільш оптимальних у психологічному відношенні умов для навчання образотворчому мистецтву приділяється недостатня увага. Але такий чинник є одним із найбільш важливих для сучасного учня, і саме його можемо назвати одним із важливих дидактичних принципів [5, с. 287] саме із врахуванням специфіки і особливостей сучасної школи.

Наступним дидактичним принципом, дотримання якого є надзвичайно важливим у процесі навчання образотворчому мистецтву і якому у практиці підготовки вчителя образотворчого мистецтва приділяється недостатня увага, є принцип усвідомленого відношення учня до процесу навчання [5, с. 289]. Далеко не всі учні розуміють об'єктивні установки, вимоги, а також і звичайні навчальні завдання з образотворчого мистецтва. І хоча перед учителем образотворчого мистецтва не стоїть завдання «створити» художників із своїх учнів, а лише прилучати їх до прекрасного, відкривати «завісу» у світ мистецтва, все ж важливо послідовно перетворювати їх на суб'єктів даного навчального процесу. Тобто, учень повинен поступово переконуватись у тому, що заняття з образотворчого мистецтва є справою не лише цікавою, а і надзвичайно важливою, корисною і прекрасною, яка може стати справою усього його життя. І тому не можна ставитись до мистецтва з легковажністю, як до іграшки, а навпаки, з великою повагою і любов'ю.

Загальновідомий дидактичний принцип випереджуючого навчання покликаний забезпечити певний ритм викладання і засвоєння матеріалу. На заняттях з образотворчого мистецтва він набуває особливої специфіки, яка базується на конкретних ознаках творчої особистості вчителя – на професійній майстерності, умінні виявляти і реалізовувати творчі потенціали дітей, уміло керувати процесом розвитку дитячої творчості. Вчителю важливо вчасно передбачити виникнення своєрідного творчого «вакууму» при вивченні різних тем, при переході від однієї теми до іншої, а також і у багатьох інших випадках. Наприклад, учням важко переходити від малювання натюрморту до тематичного малювання, від малювання пейзажу до зображення людини та інше. Такі „перехідні” складнощі є небажаними, вони пригальмовують навчальний процес. Важливо завчасно створити „місток” між темами таким чином, щоб у процесі вивчення попередньої теми частково розпочати наступну тему, забезпечивши таким чином динамічний і організований ритм процесу навчання. Як свідчить практика, на вивчення і засвоєння даного дидактичного принципу при підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва приділяється явно недостатня увага.

Використання дидактичного принципу випереджуючого навчання цілком логічно пов'язувати із творчим використанням наступного, також цілком „сучасного”, дидактичного принципу – принципу навчання на найвищому рівні складності [5, с. 288]. Здавна помічено, що успіх у процесі навчання мають ті вчителі, які володіють здатністю не боятись пропонувати складні завдання, спонукаючи учнів до праці на певній межі їх творчої здатності. І дійсно, з великим завзяттям учні приступають до створення, наприклад, автопортрету у новій оригінальній техніці, або ж пробують малювати олійними фарбами як „справжні” художники. Зрозуміло, тут потрібно значно більше зусиль, більше потрібно

пояснювати, більше демонструвати репродуктивний матеріал, і, звичайно, зразки власної творчості вчителя. Не всім учням в однаковій мірі можна запропонувати такі прийоми, але цінним у цьому є те, що вони розпочинають працювати з максимальною напругою розумових і творчих сил, задіюючи увесь свій творчий потенціал. Безумовно, тут важливу роль відіграє авторитет самого вчителя як особистості неординарної, творчої, професіонала своєї справи.

Доцільно нагадати про те, що підготовка майбутнього учителя образотворчого мистецтва базується на системному вивченні глибинних взаємозв'язків усіх дидактичних принципів, які використовуються на заняттях з образотворчого мистецтва. І оскільки мета вивчення образотворчого мистецтва спрямована на творчо-інтелектуальний розвиток особистості, тому і потенціал дидактичних принципів навчання необхідно вміло використовувати. Їх реалізація на заняттях з образотворчого мистецтва є одночасно і наукою, і мистецтвом, адже дидактичні принципи – ціла система наукових установок, а не набір готових рецептів. Втілення теоретичних передумов у практику викладання є майстерністю, професійним мистецтвом. Тому успішність і ефективність реалізації дидактичних принципів – а мова йде про „сучасні” принципи, ті, які особливо актуальні сьогодні і суб'єктивовані, тобто найбільше спрямовані на розвиток суб'єктивних чинників у учнів, – визначається загальною педагогічною культурою вчителя образотворчого мистецтва. Така культура включає у себе як організаційно-комунікативні, так і предметні (стосовно образотворчого мистецтва) уміння і навички, якими учитель образотворчого мистецтва повинен володіти повною мірою [6, с. 32].

Таким чином, фахова підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва визначається практичним умінням творчо використовувати дидактичні принципи навчання, переважно ті, які є надзвичайно актуальними у сучасній практиці викладання образотворчого мистецтва. Значить, замало бути лише фахівцем, для цього потрібна ґрунтовна теоретична підготовка. Майбутньому вчителю образотворчого мистецтва як особистості творчій важливо постійно працювати над собою, самовдосконалюватись професійно. Немало вчителів, будучи цілком неординарними творчими особистостями, поступово втрачають свою професійну придатність лише тому, що зупиняються на досягнутому, втрачають прагнення до професійного росту [1, с. 49]. Лише всесторонньо підготовлений і розвинутий у творчому відношенні педагог здатний по справжньому навчати дітей відчувати, бачити прекрасне, створювати цілком оригінальні художні образи. За відсутності таких професійних якостей навіть чітке і послідовне дотримання дидактичних принципів не буде «працювати» належним чином, а заняття з образотворчого мистецтва поступово перетворяться на нецікаві і навіть небажані [2, с. 29].

Майбутньому вчителю образотворчого мистецтва потрібно готувати себе до праці з учнем, «озброєним» даними з інтернету і широкими можливостями сучасних комп'ютерних технологій. Такий учень вимагає не лише посиленої уваги до себе, чи суґубо індивідуального підходу у навчанні, а й відповідних умов навчання, цілком прийнятних для нього, для його творчого темпераменту, тобто суб'єктивованих. Можна стверджувати навіть, що умови навчання образотворчому мистецтву повинні бути приємними, комфортними, адже цього вимагає специфіка сучасного життя. Власне, такі вимоги – створення найбільш оптимальних умов для навчання, причому умов не лише психологічного характеру, а й звичайних, коли працювати учням зручно і приємно, – можна назвати одним із важливих дидактичних принципів. У деяких школах міста Рівне за підтримки кабінету Художньої культури Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (відповідальна Лайсанова О.М.) проводились експериментальні уроки образотворчого мистецтва, на яких створювались цілком комфортні умови для учнів (школи №1, №2, Рівненська українська гімназія, школа №30 «Гармонія», і інші). В результаті учні швидше звільнялись від природної скутості, працювали активно і заповзято, а творчі роботи виявлялись несподіваними і цікавими. До речі, вчитель образотворчого мистецтва школи №1 Ледеяєва О.П., яка доволі активно впроваджує інноваційні методи навчання, за результатами всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» за 2007 рік зайняла друге місце.

Результати даних спостережень спонукують до рекомендацій щодо більш ґрунтовного засвоєння вище означених дидактичних принципів у практиці підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Таким чином, своєрідна «суб'єктивізація» навчання образотворчому мистецтву вимагає певних додаткових зусиль педагогічних працівників, максимального використання особистісних факторів інтенсифікації та індивідуалізації своєї професійної діяльності. У практиці підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва з огляду на реалізацію та модернізацію змісту, форм та методів навчально-виховного процесу, на нові завдання, що стоять перед системою художньо-педагогічної освіти в цілому, дані чинники обов'язково потрібно враховувати.

Література

1. *Бричок Б., Сташук О.* Підвищення рівня викладання образотворчого мистецтва – вимога часу // „Нова педагогічна думка”, 2002 р., №1- 2 (29-30).
2. *Власов Є.* Творчий конкурс і навчальний процес // „Нова педагогічна думка”, 2002 р., №1- 2 (29-30).
3. *Коновець С.* Підготовка вчителя образотворчого мистецтва. – Рівне, 2002.
4. *Неміш Ю., Юрковський О.* Викладання образотворчого мистецтва: необхідність змін назріла // «Мистецтво та освіта», 1998. - №2. - С. 9-11.
5. *Психология и педагогика: Учебн. пособие / Сост. и отв. ред. Радугин А.А.* - Москва, «Центр», 1996.
6. *Сташук О.А., Лайсанова О.М.* Особистість вчителя образотворчого мистецтва сьогодні // «Нова педагогічна думка», 2006. - №4. - С. 28-36.

УДК 378.1: 168.52

Шевченко І.Л.

ТЕХНОЛОГІЯ ТВОРЧОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗНАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статті розкриваються особливості технології творчого співробітництва, досліджується її вплив на формування професійної культури студента-музиканта.

Ключевые слова: искусство, музыка, технология, внеучебная деятельность.

Фахівці з проблем педагогіки вищої школи одностайні в тому, що поряд із розв'язанням завдань навчального процесу сучасний вищий навчальний заклад повинен створювати умови для задоволення потреб в організованому дозвіллі, наповненого інтелектуальною діяльністю, творчістю, спілкуванням, заняттями спортом тощо. На думку І.Мельникова, дозвільний час студентства – це час, що може бути використаний для додаткової професійної підготовки і активної громадської діяльності, духовного розвитку і відпочинку [1, 15]. Тому, окрім вузівської педагогіки, особливого значення набирає педагогіка дозвілля, що досліджує методи та способи гармонійного розвитку особистості у вільний час.

Формування культури дозвілля – це педагогічний вплив на мотиваційно-поведінкову структуру буття молоді для реалізації її творчих можливостей, удосконалення засобів культурного самовизначення і самоствердження в соціально цінних формах діяльності. Зміст цієї діяльності повинен включати розширення знань і регулярну кваліфіковану інформацію про її види, розвиток колективних форм дозвілля і задоволення потреб у міжособистісному спілкуванні, формування нових прогресивних типів культурного спілкування, збагачення видів і форм творчої самодіяльності. Виходячи з цього, метою даної статті є пошук ефективних форм і методів організації позанавчальної діяльності студентів мистецького факультету.

В сучасних наукових дослідженнях використовуються поняття “позааудиторна робота” (як сукупність виховних впливів, що забезпечують цілеспрямованість, систематичність, послідовність, сполучення педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю студентів) [2], та “позанавчальна діяльність” – складовий елемент технології професійної підготовки, що забезпечує не тільки набуття студентами спеціальних знань, навичок і умінь, їх відповідність характеру педагогічної професії, але й розвиток у них особистісних якостей, зумовлених специфікою педагогічної праці. За визначенням Т.Глової, позанавчальна діяльність – це своєрідне середовище для самоствердження, самовизначення, в якому акцент переноситься на значущість людської особистості [3], її специфіка полягає в тому, що вона здійснюється у вільний від навчання час і визначається власним вибором студента того чи іншого виду занять [4]. А.Алексюк розглядає виховання як процес створення соціальних та соціально-педагогічних відносин між студентами та їх вихователями, що сприяють розвитку особистості студента [5, 358], В.Демчук та М.Соловей – як систему життєдіяльності студентської молоді, що виявляється в аудиторній і позааудиторній роботі. Її завданням є створення різноманітних соціокультурних середовищ, у яких особистість розвивається і набуває соціального досвіду, отримує допомогу в соціальній самоідентифікації та самореалізації природних задатків [6, 33-35].

Особливості змісту позанавчальної діяльності студентів мистецького факультету обумовлені її цілями та завданнями, що підпорядковуються процесу професійної підготовки, розвитку музично-педагогічних здібностей та якостей майбутніх фахівців. Внаслідок творчого характеру й специфіки професії вона є прямим продовженням навчально-виховного процесу і в цьому розумінні є не менш важливою, ніж навчання. Творчий характер професії музиканта передбачає ініціативність,